

ZİHİN YETERSİZLİĞİ OLAN YETİŞKİN BİREYLERE YÖNELİK TUTUM ÖLÇEĞİ'NİN GELİŞTİRİLMESİ

Araştırma Makalesi / Research Article

Kaya, A. ve Yöntem, M. K. (2020). Zihin Yetersizliği Olan Yetişkin Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği'nin Geliştirilmesi. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 10(1), 61-73.

Geliş Tarihi: 06.12.2019

Kabul Tarihi: 24.04.2020

E-ISSN: 2149-3871

Dr. Öğr. Üyesi Ali KAYA
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü
alikaya@nevsehir.edu.tr
ORCID No: 0000-0002-9235-8231

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Kemal YÖNTEM
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü
mustafa.yontem@nevsehir.edu.tr
ORCID No: 0000-0001-7620-0971

ÖZ

Bu araştırmanın amacı zihin yetersizliği yaşayan yetişkin bireylere karşı tutumu ölçmeye yönelik bir araç geliştirmektir. Araştırma kapsamında Türkiye'nin Karadeniz, Akdeniz, Ege ve İç Anadolu bölgelerinde bulunan dört farklı üniversiteden 258 kadın (%55.15) ve 210 (% 44.87) erkek olmak üzere 468 katılımcıya ulaşılmıştır. Ölçeğinin yapı geçerliği açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri ile incelenmiştir. Güvenirlik analizi için iç tutarlık yöntemi kullanılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda 24 maddeli ve 'serbest zaman', 'eğitim desteği', 'yaşam desteği', 'cinsellik' ve 'iş yaşamı' olarak adlandırılan, beş faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Bu beş faktör, ölçeğin toplam varyansının % 63.33'ünü açıklamıştır. Doğrulayıcı faktör analizi sonuçları ölçeğin iyi uyum gösterdiğini ortaya koymuştur. Ölçeğin güvenilirliği Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı ile incelenmiş ve Cronbach α değerleri sırası ile "serbest zaman" boyutu için .93, "eğitim desteği" boyutu için .88, "yaşam desteği" boyutu için .80, "cinsellik" boyutu için .84, "İş yaşamı" boyutu için .62 ve ölçeğin tamamı için .88 olarak bulunmuştur. Gerçekleştirilen analizler sonucunda Yetişkin Zihin Yetersizliği Olan Yetişkin Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği'nin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu sonucuna varılmıştır. Bu ölçeğin zihin yetersizliği alanında yapılan ileri araştırmalarda yetişkin zihin yetersizliği olan bireylere olan tutumları karşılaştırmalı olarak ortaya çıkarabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yetişkin Zihin Yetersizliği, Zihin Yetersizliği, Tutum Ölçeği.

DEVELOPING AN ATTITUDE SCALE TOWARDS ADULT INDIVIDUALS WITH INTELLECTUAL DISABILITY

ABSTRACT

The purpose of this study was to develop an attitude scale towards adult individuals with intellectual disability. This study was carried out from four universities which in four different regions of Turkey Research group consists of 258 female (%55.15) and 210 male (%44.87). Structural validity of scale was analyzed by

exploratory and confirmatory factor analyses. Internal consistency method were used for reliability investigation. Exploratory factor analysis revealed that the 24 items of the scale contained five factors which labeled as 'free time', 'education support', 'life support', 'sexuality' and 'business life'. These five factors explained 63.33 % of the total variability. Confirmatory factor analysis indicated that the scale has good fit. Cronbach alpha internal consistencies were found .93 for free time, .88 for counselor and .80 for education support, .84 for sexuality .62 for business life and .88 for total score. Findings showed that Attitude Scale Towards Adult Individuals With Intellectual Disability is a valid and reliable instrument to measure supervisor roles in supervision practices..

Keywords: Adult Intellectual Disability, Intellectual Disability, Attitude Scale.

1. GİRİŞ

Zihin yetersizliği olan bireyler öğrenme, problem çözme, akıl yürütme gibi zihinsel işlevlerde ve sosyal, kavramsal pratik uyumsal davranışlarda gözlemlenen önemli sınırlılıklar ile tanımlanırlar (American Association on Intellectual and Development Disabilities, 2018). Ayrıca bu bireyler günlük yaşam becerilerini içeren tüm temel alanlarda büyük yardımlara gereksinim duyarlar (American Psychiatric Association [APA], 2013). Zihin yetersizliği olan bireyler, özel gereksinimleri olan bireyler içerisinde yer almalarına karşın diğer gereksinim ve yetersizlik türlerine göre daha fazla ilgi, gözetim, koruma ve bakıma ihtiyaç duyabilmektedirler (Kaya, 2017). Bununla birlikte son yıllarda sağlık hizmetlerindeki gelişmelerle birlikte zihin yetersizliği olan bireylerin yaşam beklentilerinde de büyük ölçüde artış gözlenmiştir (Brennan, Murphy, McCallion, ve McCarron, 2018). Bu artışla birlikte toplumlarda zihin yetersizliği olan bireylere yönelik insan hakları bağlamında daha fazla kabul, hoşgörü ve bütünleştirme anlamında olumlu tutum değişiklikleri gelişmiştir (United Nation, 2006; Brown, 2007). Dünyanın pek çok ülkesinde zihin yetersizliği olan bireyler için çeşitli destek biçimleri geliştirmek ve bu bireylere haklarını savunabilme fırsatları sunmak adına önemli çabalar sarf edilmektedir. Bu bireylerin toplum içerisinde diğer insanlarla aynı derece yer almamaları, sosyal katılımın azalması riskine ortaya çıkarmaktadır (Jones, Ouellette-Kuntz, Vilela ve Brown, 2008). Toplumun diğer bireyelerinin zihin yetersizliği olan bireylere karşı olan olumsuz tutumları onların toplumun diğer bireyleri gibi olma becerilerini zayıflatırken toplumla daha az etkileşim kurmalarına neden olabilir (Talman, Gustafsson, Stier ve Wilder, 2018). İnsan hakları genel bir tema olarak kabul edildiğinde özel gereksinimi olan bireylerin insani haklarına son 50 yılda odaklanıldığı söylenebilir (Giertz, 2018). Temel insan haklarının göz önünde bulundurulması hem topluma tam katılım hem de ayrımcı bir yaklaşımdan uzak bağımsız bir yaşamı destekler (Quinn and Arstein-Kerslake, 2012).

ABD'de 18 yaş ve üzeri zihin yetersizliğine sahip birey oranı % 3.2, İngiltere'de % 6.33, Türkiye'de ise % 2.11'dir (Larson, 2001; McConkey, Mulvany ve Barron, 2006; DİE, 2009; TÜİK, 2012). Zihin yetersizliği olan bireyler de normal gelişim gösteren akranları gibi yetişkinlik dönemlerini yaşarlar. Fakat bu bireylerin yaşam kalitelerinde normal gelişim gösteren akranlarınıninkine oranla çeşitli eşitsizlikler gözlemlenebilir (Hensel et al. 2002). Zihin yetersizliği olan bireylerin yaşam kalitesini artıran sosyal bütünleşmenin en önemli boyutu toplumsal katılımdır (Hall, 2017). Özellikle yetişkin zihin yetersizliği olan bireyler sosyal açıdan olumsuz deneyimler yaşayabilirler (Emerson and Hatton, 2008). Toplumlar içerisinde zihin yetersizliği olan bireylere yönelik önyargı ve ayrımcılık içeren tutumlar devam etmektedir (McManus et al. 2010). Toplumun üyeleri olumsuz tepki verdiklerinde ya da zihin yetersizliği olan bireyi kabul etmediklerinde herkesin dâhil olabildiği yerlerde bile dışlanmaya maruz kalabilirler. Oysaki tekrarlanan olumlu karşılaşmalarla birlikte zihin yetersizliği olan bireyler arkadaşlık ilişkileri geliştirebilirler (Wiesel ve Bigby, 2014). Bu olumlu ve olumsuz deneyimlerin yaşanma olasılıkları, yoğunluğu ve sıklığı toplumdaki normal gelişim gösteren bireyelerin zihin yetersizliği olan bireylere karşı olan tutumları ile yakından ilişkilidir.

Özel eğitim alanında tutumlara yönelik çeşitli ölçme araçlarının geliştirildiği görülmektedir. Gerçekleştirilen çalışmalarda geliştirilen ölçeklerin bir bölümünün zihin yetersizliği olan çocuklarla (Arslan, 2010; Aydın ve Sönmez, 2014; Yaralı, 2015; Cavkaytar, Adıgüzel ve Ceyhan, 2017; Karademir, Açak, Türkçapar ve Eroğlu, 2018;), bazı çalışmaların özel gereksinimi olan bireyelerin

tamamını kapsayıcı şekilde yapıldığı (Alptekin ve Batık, 2013; Kaner, Öğülmüş, Büyüköztürk ve Dökmen, 1997; Ünal ve Yıldız, 2017; Çalbayram, vd, 2018; Akıncı, Sazak Pınar, Alpagut, 2018; Yelpaze ve Türküm, 2018) bazı çalışmalarda ise yabancı ölçme araçlarının Türkçeye uyarlandığı görülmektedir (Sönmez ve Bıçak, 2017). Türkiye alanyazınında yapılan araştırmalar incelendiğinde zihin yetersizliği olan yetişkinlere yönelik tutumları içeren bir ölçek geliştirme çalışmasına rastlanmamıştır. Oysaki zihin yetersizliği olan bireyler de normal akranları gibi yetişkinlik ve yaşlılık dönemlerini yaşayabilmektedirler. Bu nedenle bu çalışmada yetişkin zihin yetersizliği olan bireylere karşı olan tutumların ölçülmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda Türkiye’de yetişkin zihin yetersizliği olan bireylere yönelik tutumların saptanmasına yarayan bir ölçeğin geliştirilmesi bu çalışmanın ana hedefidir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Grubu

Katılımcıların belirlenmesinde uygun örnekleme yöntemi (Johnson ve Christensen, 2014) kullanılmıştır. Araştırma verileri katılımcılardan yüz yüze, posta ve google drive yolu ile toplanmıştır. Araştırma kapsamında Türkiye’nin Karadeniz, Akdeniz, Ege ve İç Anadolu bölgelerinde bulunan 4 farklı üniversiteden 258 kadın (%55.15) ve 210 (% 44.87) erkek olmak üzere 468 katılımcıya ulaşılmıştır. Katılımcıların 88’i (%18.9) birinci sınıf 173’si (%36.8) ikinci sınıf 106’sı (%22.7) üçüncü sınıf ve 101’i (%21.6) dördüncü sınıf öğrencisidir. Katılımcıların ailelerinin aylık gelirleri ise 800 TL ile 6000 TL arasında değişmektedir ($X = 3162.36$). Ayrıca 154’ünün (%33.3) eğitim hayatı boyunca sınıfında 241’inin (%51.4) ise okulunda kaynaştırma öğrencisi olmuştur. Nunnally ve Bernstein (1994) ölçek geliştirme ve uyarlama çalışmalarında katılımcı sayısının madde sayısından 5 kat veya daha fazla olması gerektiğini ifade etmektedir. Bu çalışmada ilk olarak 41 maddelik bir deneme formu oluşturulmuştur. Araştırmanın katılımcı sayısı ise toplam 468 kişidir. Dolayısı ise araştırmanın katılımcı sayısının yeterli olduğu ifade edilebilir.

2.2. Veri Toplama Araçları

Ölçme paketinde “Zihin Yetersizliği Olan Yetişkin Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği” dışında yine araştırmacılar tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Kişisel bilgi formunda katılımcıların sınıf düzeyleri, cinsiyeti, aylık geliri, özel gereksinimli bireyler ile ilgili bir eğitim alıp almadığı gibi sorular kullanılmıştır. Katılımcıların kişisel bilgileri katılımcı profilinin ortaya konulması amacı ile toplanmıştır.

2.2. Ölçek Geliştirme Süreci

Araştırma kapsamında ölçek geliştirme amacı ile öncelikle alanyazın incelenerek 50 maddelik bir madde havuzu oluşturulmuştur. Daha sonra oluşturulan ölçek formunun uygunluğu ile ilgili ölçme değerlendirme alanında doktora derecesine sahip bir ve özel eğitim alanında doktora derecesine sahip dört uzmandan görüş alınmıştır. Uzmanların her birinden maddeleri 1 ile 10 arasında puanlamaları istenilmiştir. Ortalaması 9 ve üzerinde olan maddeler uygun olarak kabul edilmiştir. Tüm bu aşamalardan sonra elde edilen maddeler dil açısından anlaşılabilirliğinin incelenmesi amacı 15 katılımcıya bireysel olarak uygulanmıştır. Uygulamada maddelerin dil açısından anlaşılır olduğu gözlemlenmiştir. Tüm bu çalışmaların ardından 41 maddelik bir deneme formu ortaya konulmuştur.

3. BULGULAR

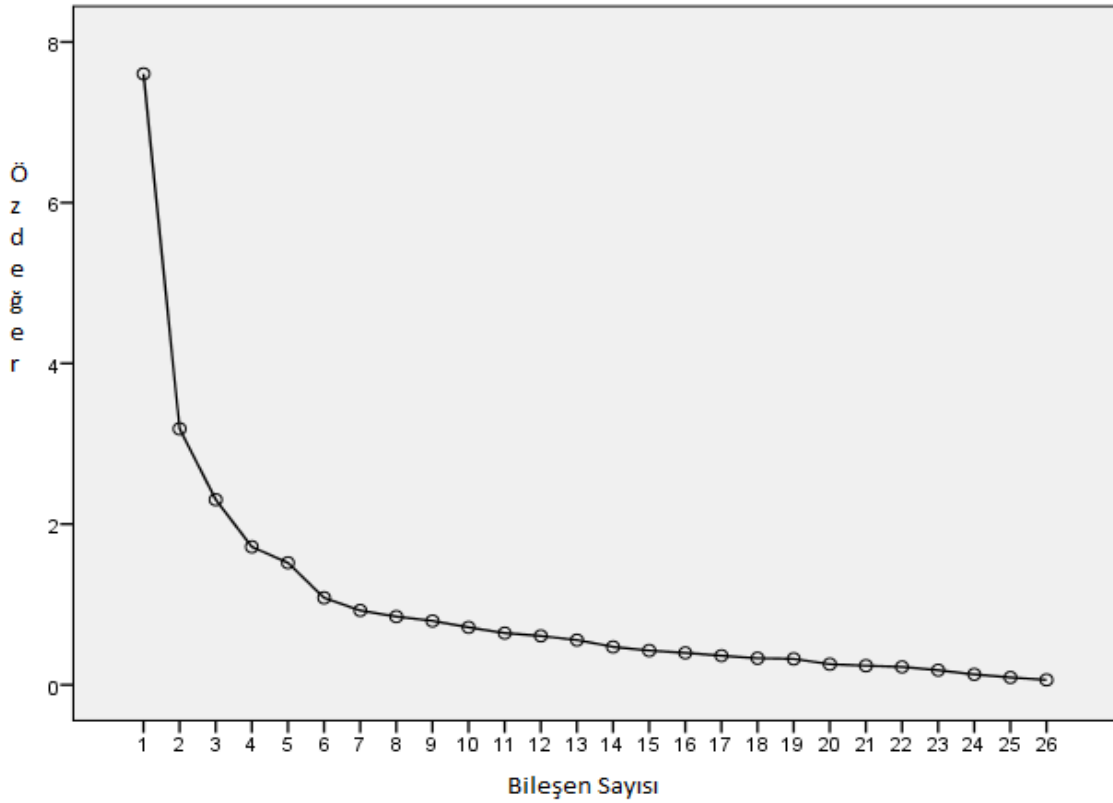
Ölçeğin faktör yapısını ortaya koymak amacıyla öncelikle veri seti ikiye ayrılmıştır. Ardından veri setinin ilk yarısına (n=233) açıcı faktör analizi uygulanmıştır. Daha sonra ortaya çıkan faktörlerin doğrulanması amacıyla veri setinin diğer yarısıyla (n=235) doğrulayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin güvenilirliğinin belirlenmesi amacı ile elde edilen alt ölçekler ve ölçeğin tamamının Cronbach α iç tutarlılık katsayıları incelenmiştir.

3.1. Yapı Geçerliliği Çalışması

3.1.1. Açıcı Faktör Analizi

Zihin Yetersizliği Olan Yetişkin Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği'nin yapı geçerliğini belirlemek amacıyla ilk olarak açımlayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Verilerin faktör analizine uygunluğunu belirlemek için Kaiser- Meyer-Olkin (KMO) örneklem yeterliği testi yapılmış ve bu değer .85 olarak bulunmuştur. Ayrıca Bartlett küresellik testi sonuçları veri setinin faktör çıkarmaya uygun olduğunu göstermektedir ($p < .001$). Gerçekleştirilen analiz temel bileşenler analizi yöntemi (Tabachnick ve Fidell, 2007) ile yapılmıştır. Ayrıca açımlayıcı faktör analizinde faktörleri isimlendirmede kolaylık sağlayan varimax döndürme yöntemi (Çokluk, Şekercioğlu, Büyüköztürk, 2014) kullanılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi sürecinde her bir madde için faktör yük değeri $> .45$, (Tabachnick ve Fidell, 2007). Elde edilen ölçeğin faktör öz değerleri, varyans ve yığımlı varyans değerleri Tablo 1'de yamaç birikinti grafiği Şekil 1'de verilmiştir.

Şekil 1. Yamaç birikinti grafiği

Tablo 1: Faktör Öz Değerleri, Varyans ve Yığılımlı Varyans Değerleri

Bileşen	Özdeğer	Varyans	Yığılımlı Varyans
A	7.20	28.81	28.81
B	3.12	12.49	41.30
C	2.18	9.12	50.41
D	1.72	6.89	57.31
E	1.55	6.02	63.33

Tablo 1'de görüldüğü üzere ölçeğin tamamı toplam varyansın %63.33'ünü açıklamaktadır. Faktörlerin öz değerleri ise sırası ile 7.20, 3.12, 2.18, 1.72 ve 1.55 şeklindedir. Ölçekte yer alan maddelerin faktörlere dağılımı Tablo 2'de verildiği gibidir.

Tablo 2. Maddelerin Faktörlere Dağılımı

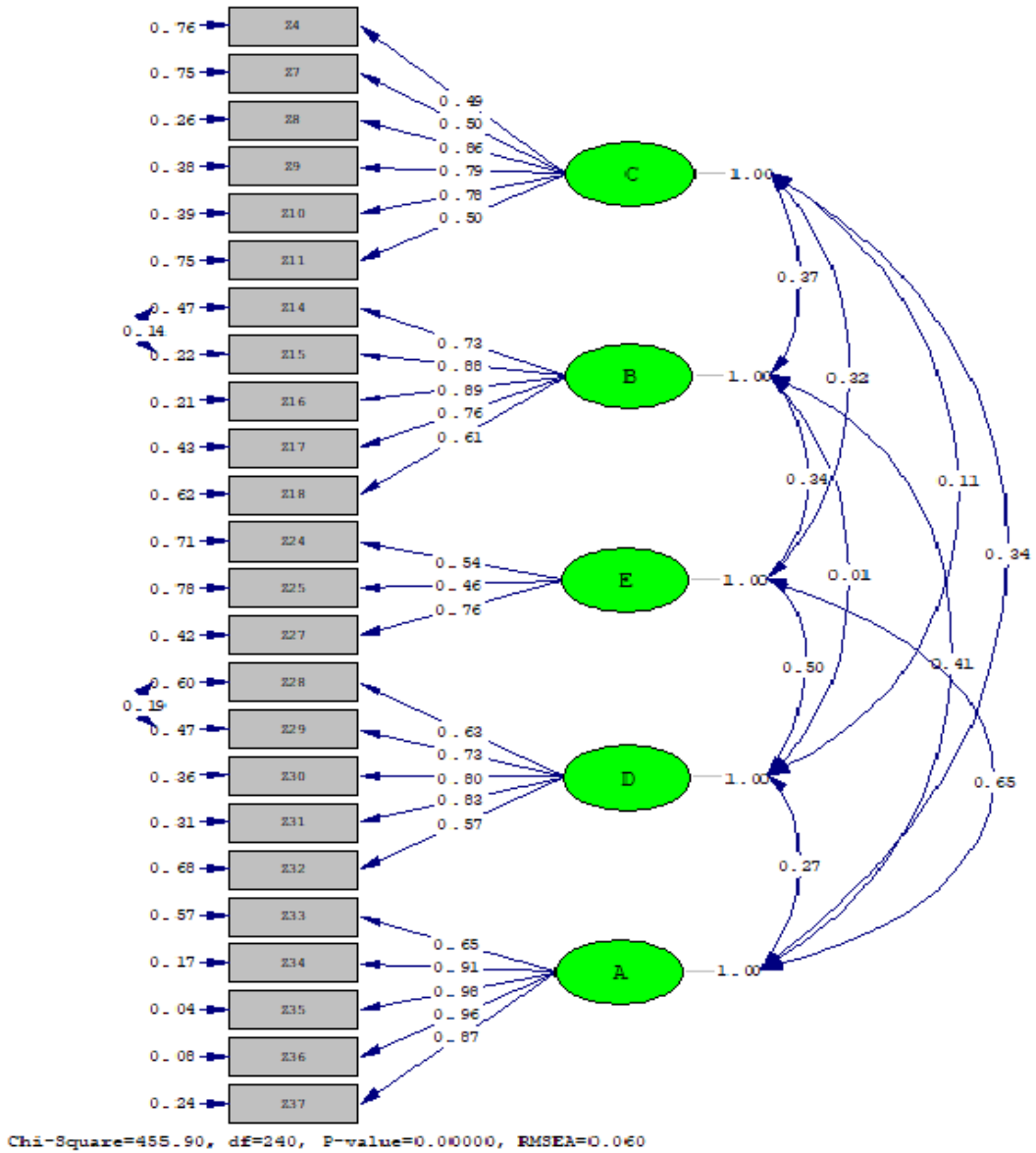
Maddeler	Bileşenler				
	A	B	C	D	E
36. Zihin yetersizliği olan yetişkin bireylerin sosyal ve kültürel etkinliklere katılımları desteklenmelidir.	.899				
35. Zihin yetersizliği olan yetişkin bireylerin sportif etkinliklere katılımları desteklenmelidir.	.880				
34. Zihin yetersizliği olan yetişkin bireylerin sanat etkinliklerine katılımları desteklenmelidir.	.840				
37. Zihin yetersizliği olan yetişkin bireylerin eğlence içerikli etkinliklere katılımları desteklenmelidir.	.822				
33. Zihin yetersizliği olan yetişkin bireylerin iş uğraşı etkinliklerini katılımları desteklenmelidir.	.649				
15. Zihin yetersizliği olan yetişkin bireylerin günlük yaşam becerilerini öğrenmeleri desteklenmelidir.		.901			
16. Zihin yetersizliği olan yetişkin bireylerin sağlıklı yaşam becerileri edinmeleri desteklenmelidir.		.821			
14. Zihin yetersizliği olan yetişkin bireylerin özbakım/kişisel bakım becerilerini öğrenmeleri desteklenmelidir.		.797			
17. Zihin yetersizliği olan yetişkin bireylerin toplumsal uyum becerilerini edinmeleri desteklenmelidir.		.722			
18. Zihin yetersizliği olan yetişkin bireylerin tüketici becerilerini edinmeleri desteklenmelidir.		.699			
8. Zihin yetersizliği olan yetişkin bireylere gerekli eğitim desteğini gönüllü olarak sunabilirim.			.838		
9. Zihin yetersizliği olan yetişkin bireylere gereken bakım desteğini gönüllü olarak sunabilirim.			.836		
10. Zihin yetersizliği olan yetişkin bireylere çeşitli serbest zaman etkinlikleri yaptırabilirim.			.787		
11. Zihin yetersizliği olan yetişkin bireylerle ilgili çalışmalarını olan sivil toplum örgütlerine gönüllü olarak destek veririm.			.610		
4. Zihin yetersizliği olan yetişkin bireylerle birlikte etkinlik yapmaktan hoşlanırım.			.580		
7. Zihin yetersizliği olan yetişkin bireylere herhangi bir konuda yardım etmek beni mutlu eder.			.485		
30. Zihin yetersizliği olan yetişkin bireylerin cinsel yaşamı olabileceğini düşünüyorum.				.827	
31. Zihin yetersizliği olan yetişkin bireylerin evlenebileceğini düşünüyorum.				.822	
29. Zihin yetersizliği olan yetişkin bireylerin kız-erkek arkadaş ilişkilerini yaşayabileceklerini düşünüyorum.				.813	
28. Zihin yetersizliği olan yetişkin bireylerin âşık olabileceklerini düşünüyorum.				.723	
32. Zihin yetersizliği olan yetişkin bireylerin çocuklarının olmasını doğru buluyorum.				.646	
24. Zihin yetersizliği olan yetişkin bireylere mesleki eğitim verilmesi gerektiğini düşünüyorum.					.667
27. Zihin yetersizliği olan yetişkin bireylerin bir işte çalışabileceğini düşünüyorum.					.657
25. Zihin yetersizliği olan yetişkinlerin normal bireyler ile aynı iş ortamında çalışmalarını sakıncalı görüyorum.					.557

Tablo 2’de görüldüğü üzere maddelerin faktör yük değerleri .49 ile .90 arasında değişmektedir. Başka bir ifade ile faktör yük değerleri kabul edilebilir (Tabachnick ve Fidell, 2007) düzeydedir. Faktörler ise A: Serbest zaman, B: Eğitim desteği, C: Yaşam desteği, D: Cinsellik, E: İş yaşamı şeklinde isimlendirilmiştir.

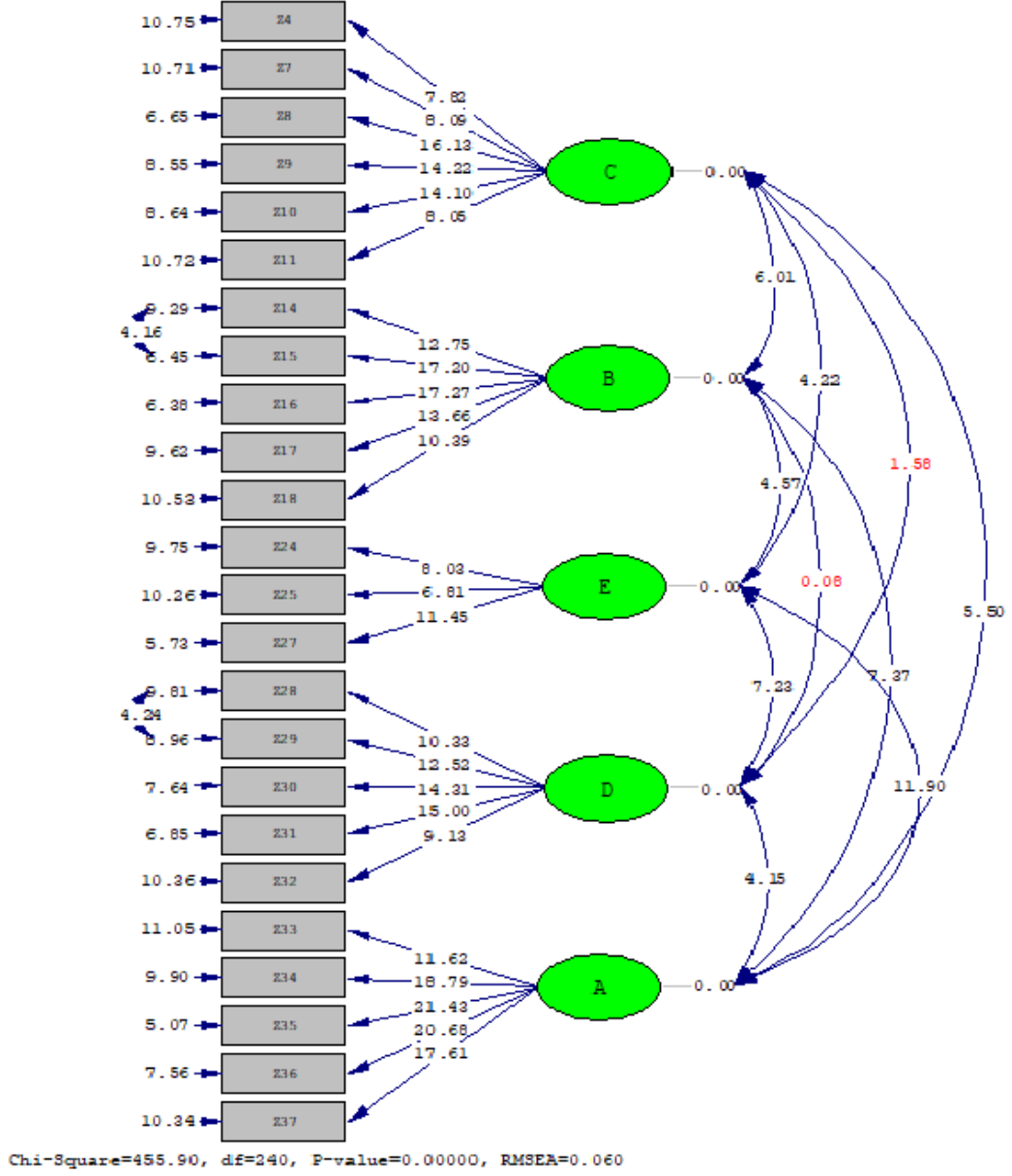
3.1.2. Doğrulayıcı Faktör Analizi

Doğrulayıcı faktör analizi için toplanan 235 kişilik veri seti yapılan DFA sonucunda 26. Maddenin hata varyansı .90 değerinin üzerinde ve t değeri 1.96'dan düşük çıkmıştır. İlgili madde veri setinden çıkarıldıktan ve modifikasyon önerileri dikkate alındıktan sonra tüm maddelerin t değerlerinin anlamlı olduğu görülmüştür. Bununla birlikte 34, 35, 36. Maddelerin hata varyanslarının .90 değerinin üzerinde olduğu görülmektedir. Ancak ilgili maddelerin t değerleri ile açımlayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen faktör yük değerleri yüksek olduğundan dolayı ölçekte kalmasına karar verilmiştir. Ayrıca elde edilen uyum iyiliği indisleri incelendiğinde indislerin tümünün kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmüştür [$\chi^2 = 455.9$ ($p < .001$), $\chi^2/sd = 1.86$, NFI=.93, NNFI = .96, GFI=.87, CFI = .95, RMSEA = .06, SRMR = .04, IFI=.97].

Şekil 2. Maddele ait hata varyansları

Şekil 3. Maddelere ait t değerleri

3.2. Güvenirlilik Çalışması

Ölçeğin güvenilirliğini ortaya koymak amacı ile Cronbach α iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır. Ölçeğin Cronbach α iç tutarlılık katsayısı, toplam veri setinde bulunan 468 katılımcının verileriyle hesaplanmıştır. Cronbach α değerleri sırası ile “serbest zaman” boyutu için .93, “eğitim desteği” boyutu için .88, “yaşam desteği” boyutu için .80, “cinsellik” boyutu için .84, “İş yaşamı” boyutu için .62 ve ölçeğin tamamı için .88 olarak bulunmuştur.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu ölçek geliştirme çalışması sonucunda analiz edilen maddelerin gözden geçirilmesi ile yetişkin zihin yetersizliği olan bireylere yönelik olarak beş boyut ortaya çıkmıştır. Bu boyutlar serbest zaman, eğitim desteği, yaşam desteği, cinsellik, iş yaşamı olarak adlandırılmıştır. Serbest zaman etkinlikleri boyutunda yer alan maddeler incelendiğinde maddelerin sportif etkinlikler, sanat etkinlikleri, iş-uğraşı etkinlikleri, eğlence etkinlikleri ve sosyal- kültürel etkinlikler ile ilgili olduğu görülmektedir. Alanyazın incelendiğinde serbest zaman boyutunun Aslan ve Eratay (2009), Chan ve ark. (2013), Çankaya (2011), Gökmen ve ark. (2014) ve Cannella-Malone ve ark. (2016) çalışmalarıyla tutarlı olduğu görülmektedir. Ölçeğin eğitim boyutu incelendiğinde ilgili boyutun alanyazında öncesinde gerçekleştirilen Stepaniuk (2019) çalışması ile zihin yetersizliği olan bireylerin günlük yaşam becerileri edinmeleri, toplumsal uyum becerileri edinmeleri ve özbakım becerileri edinmeleri yönünden tutarlı olduğu görülmektedir. Ayrıca eğitim boyutu faktörü zihin yetersizliği olan yetişkinlerin eğitimi alanında yapılan uluslar arası çalışmalarda tutarlılık göstermektedir (Dowrick, Anderson, Heyer, K. ve Acosta, 2005; Lindsay, vd., 2019; Seong, Wehmeyer, Palmer ve Little, 2015). Ölçekte yer alan bir diğer faktör ise yardımdır. Zamanla birlikte zihin yetersizliği olan bireylere bakış açıları değişmiş ve yardımda bulunma algısı zihin yetersizliği olan bireylerin ihtiyaçlarını başkasının gidermesinden uzaklaşarak bireyin kendi yaşamına sürdürebilmesine yapılacak destekler anlamını taşımaya başlamıştır. Bu açıdan ölçeğin yardım boyutunda yer alan maddelerin büyük kısmının zihin yetersizliği olan bireylerle birlikte gerçekleştirilen etkinlikleri içerdiği görülmektedir. Ölçek çalışmasının bu boyutunda yer alan faktörlerin alanyazında yer alan Lindsay ve Edwards, (2013) çalışması ile de desteklendiği görülmektedir. Zihin yetersizliği olan bireylerin cinselliği diğer insanlar tarafından ya bir tabu olarak görülmekte ya da ciddi olmayan bir konu olarak ele alınmaktadır. Fakat böyle bir geçeklik vardır. Günümüzde insanların artan eğitim seviyeleri ve değişen toplumsal bilinç düzeyi ile birlikte insanların zihin yetersizliği olan bireylerin cinselliğine bakış açıları da değişmiştir. Cinsellik boyutunda yer alan faktörler bu durumu doğrulamaktadır ve ilgili cinsellik boyutu Stoffelen, vd., (2017) çalışmaları ile tutarlılık göstermektedir. Zihin yetersizliği olan bireylerin bağımsız bir yaşam sürdürebilmeleri için en önemli gereksinimlerinden biri de maddi gelir elde edebilecekleri bir işte çalışmalarıdır. Bunun için bu bireylere mesleki eğitim verilmesi ve iş yaşamlarında desteklenmeleri gerekmektedir. Ölçekten ortaya çıkan iş yaşamı boyutu bu durumu destekler niteliktedir. Zihin yetersizliği olan bireylerin çeşitli mesleki becerileri bir program doğrultusunda ve özel eğitim alanında deneyimli eğitimcilerle edinebilecekleri Cavkaytar (2012) çalışması tarafından da ortaya konulmuştur. Mesleki becerileri kazanan bireyler ise sağlanan sınırlı destekler ile ilgili işi icra edebilmektedir (Özbe, 2015).

Geliştirilen ölçek aracında yer alan boyutlar hem toplumsal hem de akademik açıdan geçerliliği olan konulardır. Bu açıdan bakıldığında dünyadaki bütün toplumlarda var olan zihin yetersizliği olan bireylere karşı olan tutumları ölçmek için geliştirilen bu ölçek aracının işlevsel olduğu düşünülmektedir. İleride yapılacak araştırmalarda bireylerin yetişkin zihin yetersizliği yaşayan bireylere yönelik tutumlarının diğer değişkenlerle ilişkisi ortaya konulabilir. Ayrıca bireylerin tutumlarını iyileştirmeye yönelik hazırlanacak eğitim programlarının etkililiği bu ölçek ile birlikte sınırlanabilir.

KAYNAKÇA

Akıncı, M. Ş., Sazak Pınar, E. ve Alpagut, U. (2018). Müzik Öğretmenlerinin Özel Gereksinimli Öğrencilerle Müzik Uygulamalarına İlişkin Özyeterlik Algısı Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3), 1232-1251.

Alptekin, S., ve Batık, M. V. (2013). Özel Eğitim Bölümü Öğrencilerinin Yetersizlikten Etkilenmiş Kişilere Yönelik Tutumlarına Özel Eğitim Dersinin Etkisi. *e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(4), 18-34.

- American Association on Intellectual and Development Disabilities.* (2018). Definition of intellectual disability. Retrieved from <http://aaid.org/intellectual-disability/definition>
- American Psychiatric Association (2013). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*, 5th Edition (DSM-5). Arlington, VA: American Psychiatric Association Publishing.
- Arslan, E. (2010). *Kaynaştırma Uygulamalarına Katılan Özel Gereksinimli Öğrencilerin Sosyal Kabul Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Ölçek Geliştirme Çalışması*, Yüksek lisans tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Burdur.
- Aslan, Y ve Eratay, E., (2009). Zihin Engelli Bireylere Kumaş Üzerine Çizilen Desene Pul İşleme Becerisinin Öğretiminde Eşzamanlı İpucuyla Öğretimin Etkililiği *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 2009, 10(2) 15-34.
- Aydın, A. ve Sönmez, O. (2014). Zihinsel Yetersizliği Olan Çocukların Annelerinin Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Çocukların Sosyal Becerilerine Etkisi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 149-168.
- Brennan, D., Murphy, R., McCallion, P. ve McCarron, M. (2018). "What's Going to Happen When We're Gone?" Family Caregiving Capacity for Older People with an Intellectual Disability in Ireland. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities: JARID*, 31(2), 226–235.
- Cannella-Malone, H. I., Miller, O., Schaefer, J. M., Jimenez, E. D., Page, E. J. ve Sabielny, L. M. (2016). Using Video Prompting to Teach Leisure Skills to Students With Significant Disabilities. *Exceptional Children*, 82(4), 463–478.
- Cavkaytar, A. (2012). Teaching Café Waiter Skills to Adults with Intellectual Disability: A Real Setting Study. *Education and Training in Autism and Developmental Disabilities*, 426-437.
- Cavkaytar, A., Adıgüzel, O.C. ve Ceyhan, E. (2017). Ailelerin Zihin Yetersizliği Olan Çocukların Özellikleri ve Eğitimleriyle İlgili Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Ölçme Aracının Geliştirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(60), 46-59.
- Chan, J. M., Lambdin, L., Van Laarhoven, T. ve Johnson, J. W. (2013). Teaching Leisure Skills to an Adult With Developmental Disabilities Using a Video Prompting Intervention Package. *Education and Training in Autism and Developmental Disabilities*, 48(3), 412-420.
- Çalbayram, N. Ç., Aker, M. N., Akkuş, B., Durmuş, F. K. ve Tutar, S. (2018). Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Engellilere Yönelik Tutumları. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7(1), 30-40.
- Çankaya, Ö. (2011). *Zihinsel Engelli Öğrencilere Haroşa Örgü Örne Becerisinin Öğretiminde Eş Zamanlı İpucuyla Öğretimin Etkililiği*, Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik: SPSS ve LISREL Uygulamaları*, Ankara: Pegem Akademi.
- Devlet İstatistik Enstitüsü. (2009). *Türkiye Özürlüler Araştırması 2002* (2. baskı), Ankara: Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası.
- Dowrick, P. W., Anderson, J., Heyer, K. ve Acosta, J. (2005). Postsecondary Education Across the USA: Experiences of Adults with Disabilities. *Journal of Vocational Rehabilitation*, 22(1), 41-47.
- Emerson, E. ve Hatton, C. (2007). Socioeconomic Disadvantage, Social Participation and Networks and the Self-rated Health of English Men and Women with Mild and Moderate Intellectual Disabilities: Cross Sectional Survey. *European Journal of Public Health*, 18(1), 31-37.
- Giertz, L. (2018). Guardianship for Adults with Intellectual Disabilities: Accountant, Advocate or 'Family' Member?. *Scandinavian Journal of Disability Research*, 20(1).
- Gökmen, C., Tekinarslan, E. ve Tekinarslan, İ.Ç. (2015). Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilere Bilgisayarda Eğitsel CD İzleme Becerisinin Öğretiminde Eşzamanlı İpucuyla Öğretimin Etkililiği. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(Özel Sayı), 190-217.
- Hall, S. A. (2017). Community Involvement of Young Adults with Intellectual Disabilities: Their Experiences and Perspectives on Inclusion. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 30(5), 859-871.

- Hensel E., Rose J., Kroese B. ve Banks-Smith J. (2002) Subjective Judgements of Quality of Life: a Comparison Study Between People with Intellectual Disability and Those Without Disability. *Journal of Intellectual Disability Research* 46, 95–107.
- Johnson, B. ve Christensen, L. (2014). *Eğitim Araştırmaları: Nitel, Nicel ve Karma Yaklaşımlar*. (S.B. Demir, Çev. Ed.), Ankara: Eğiten Kitap.
- Jones, J., Ouellette-Kuntz, H., Vilela, T. ve Brown, H. (2008). Attitudes of Community Developmental Services Agency Staff Toward Issues of Inclusion for Individuals with Intellectual Disabilities. *Journal of Policy and Practice in Intellectual Disabilities*, 5(4), 219-226.
- Kaner, S., Öğülmüş, S., Büyüköztürk, Ş. ve Dökmen, Z. (1997), “*Toplum Özürüllüğü Nasıl Algılıyor Temel Araştırması*”, T.C. Başbakanlık Özürüllüler İdaresi Başkanlığı, Ankara
- Karademir, T, Açak, M, Türkçapar, Ü. ve Eroğlu, H. (2018). Beden Eğitimi Öğretmen Adaylarının Zihinsel Engellilere Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi. *Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*, 20 (3), 103-112
- Kaya, A. (2017). *Bakım ve Koruma Altında Bulunan Zihin Yetersizliği Olan Bireylere Yönelik Günlük Yaşam Eğitimi Programı Geliştirilmesi*. Anadolu Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Larson, S.A., Lakin, K.C., Anderson, L, Kwak, N., Lee, J.H. ve Anderson, D. (2001). Prevalence of Mental Retardation and Developmental Disabilities: Estimates from the 1994/1995 National Health Interview Survey Disability Supplements. *American Journal on Mental Retardation*, 106(3), 231-252.
- Lindsay, S. ve Edwards, A. (2013). A Systematic Review of Disability Awareness Interventions for Children and Youth. *Disability and Rehabilitation*, 35(8), 623-646.
- Lindsay, S., Lampthey, D. L., Cagliostro, E., Srikanthan, D., Mortaji, N. ve Karon, L. (2019). A Systematic Review of Post-secondary Transition Interventions for Youth with Disabilities. *Disability and Rehabilitation*, 41(21), 2492-2505.
- McConkey, R., Mulvany, F. ve Barron, S. (2006). Adult Persons with Intellectual Disabilities on the Island of Ireland. *Journal of Intellectual Disability Research*, 50(3), 227-236.
- McManus, J. L., Feyes, K. J. ve Saucier, D. A. (2011). Contact and Knowledge as Predictors of Attitudes Toward Individuals with Intellectual Disabilities. *Journal of Social and Personal Relationships*, 28(5), 579-590.
- Nunnally, J. C. ve Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric Theory*, New York: McGraw Hill.
- Özbeş, F. Y. (2015). *Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilere İş Analizi Temelinde Tekstil İşçiliği Becerilerinin Öğretilmesi: Eylem Araştırması* (Doktora tezi). Ankara Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Quinn, G. ve Arstein-Kerslake, A. (2012). Restoring the ‘Human’ in ‘Human Rights’: Personhood and Doctrinal Innovation in the UN Disability Convention. *The Cambridge companion to human rights law*, 36-55.
- Seong, Y., Wehmeyer, M. L., Palmer, S. B. ve Little, T. D. (2015). Effects of the Self-directed Individualized Education Program on Self-determination and Transition of Adolescents with Disabilities. *Career Development and Transition for Exceptional Individuals*, 38(3), 132-141.
- Sönmez, N. ve Bıçak, B. (2017). An Adaptation of the Turkish Version of the Teacher Efficacy for the Inclusion of Young Children with Disabilities Scale. *International Online Journal of Educational Sciences*, 9(1), 156-173.
- Stepaniuk, I. (2019). Inclusive Education in Eastern European Countries: A Current State and Future Directions. *International Journal of Inclusive Education*, 23(3), 328-352.
- Stoffelen, J. M. T., Herps, M. A., Buntinx, W. H. E., Schaafsma, D., Kok, G. ve Curfs, L. M. G. (2017). Sexuality and Individual Support Plans for People with Intellectual Disabilities. *Journal of Intellectual Disability Research*, 61(12), 1117-1129.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2007). *Using multivariate statistics*, New York: Pearson
- Talman, L., Gustafsson, C., Stier, J. ve Wilder, J. (2018). Staffs’ documentation of participation for adults with profound intellectual disability or profound intellectual and multiple disabilities. *Disability and Rehabilitation*, 40(21), 2527-2537.

Türkiye İstatistik Kurumu. (2002). *Özrün Türüne Göre Özürlü Nüfus Oranı*, 2002. http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1017 (Erişim tarihi: 11.07.2019)

Ünal, V. ve Yıldız, M. (2017). Üniversite Gençliğinin Engellilere Yönelik Tutumlarının İncelenmesi: Sivas Örneği. *International Journal of Social*, 57, 341-358.

Wiesel, I. ve Bigby, C. (2014). Being Recognised and Becoming Known: Encounters Between People with and Without Intellectual Disability in the Public Realm. *Environment and Planning A*, 46(7), 1754-1769.

Yaralı, D. (2015). Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Bir Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi. *e-Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(3).

Yelpaze, İ. ve Türküm, A. S. (2018). Adaptation and Validation of Turkey Version of Multidimensional Attitudes toward Persons with Disabilities. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(14), 167-187.

EXTENDED SUMMARY

Purpose

Positive attitude changes in terms of greater acceptance, tolerance and integration in the context of human rights for individuals with intellectual disabilities in societies. However prejudice and discriminatory attitudes towards individuals with intellectual disabilities in societies continue. Negative attitudes of other members of society towards individuals with intellectual disabilities may weaken their ability to be like other members of society, while causing them to interact less with society. Individuals with intellectual disabilities experience adulthood, just like their peers with normal development. Social integration is the most important thing for increases the quality of life of individuals with intellectual disabilities. It is seen that various measurement tools have been developed for attitudes in the field of special education. Some of the scales developed in the studies carried out include children with intellectual disabilities and some of the studies are all ages intellectual disabilities. As far as known there is not a scale development study involving attitudes towards adults with intellectual disabilities. The purpose of this study was to develop an attitude scale towards adult individuals with intellectual disability.

Methodology

Except the newly developed scale, only personal information sheet was used within the research. Besides some demographic information such as gender, class level, university of the participants, other information such as whether they have been trained on individuals with special needs were also gathered. This study was carried out from four universities which in four different regions of Turkey. Participants consists of 258 female (%55.15) and 210 male (%44.87). 88 (18.9%) of the participants were first grade 173 (36.8%) second grade 106 (22.7%) third grade and 101 (21.6%) fourth grade students. The monthly income of the families of the participants varies between 800 TL and 6000 TL. 154 participants was educated with inclusive student in their class and 241 participants was educated with inclusive student in their schools during their education period. The personal information form developed by the researchers was used in the measurement package with Attitude Scale Towards Adult Individuals With Intellectual Disability. Within the scope of the research, a 50-item was formed by examining the literature first. Then, the scale form was formed by a doctorate degree in the field of measurement and evaluation and four experts with a doctorate degree in the field of special education. The trial form of the scale was applied to 15 participants individually to examine the comprehensibility in terms of language. After all these studies, a 41-item form was made. Research data were collected face to face, by mail and google drive.

Findings

Validity of Attitude Scale Towards Adult Individuals With Intellectual Disability was analyzed by exploratory and confirmatory factor analyses. In order to reveal the factor structure of the scale, the data set was first divided into two. Exploratory factor analysis was applied to the first half of the data set (n = 233). Confirmatory factor analysis was then performed with the other half of the data set (n = 235) in order to confirm the resulting factors structure. Internal consistency method were used for reliability investigation. Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) sample adequacy test was used to determine the suitability of the data for factor analysis and this value was found to be .85. In addition, Bartlett sphericity test results show that the data set is suitable for factor extraction. In addition, varimax rotation method was used in exploratory factor analysis, which facilitates the naming of factors. Exploratory factor analysis revealed that 24 items of the scale contained five factors which explained 63.33% of the total variability. Factor load values of the items ranged from .49 to .90. These factors were labeled as 'free time', 'education support', 'life support', 'sexuality' and 'business life'. After confirmatory factor analysis, acceptable fit indexes were obtained for the three-component structure of the attitude scale towards adult individuals with intellectual disability [$\chi^2 = 455.9$ ($p < .001$), $\chi^2/df = 1.86$, NFI=.93, NNFI = .96, GFI=.87, CFI = .95, RMSEA = .06, SRMR = .04, IFI=.97]. Cronbach α internal consistency coefficient was calculated to determine the reliability of the scale. Cronbach alpha internal consistencies were found .93 for free time, .88 for counselor and .80 for education support, .84 for sexuality .62 for business life and .88 for total score.

Conclusion and Discussion

As a result of this scale development study, five dimensions emerged. When the literature is examined, it is seen that these dimensions are compatible with the literature. In addition, according to the research findings, it is seen that the Attitude Scale Towards Adult Individuals With Intellectual Disability is a reliable and valid scale.